

У спеціалізовану вчену раду Д 35.052.19

Національного університету

«Львівська політехніка»

79013, м. Львів, вул. Бандери, 12

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

кандидата юридичних наук, доцента Ніканорової Олени Володимирівни на дисертаційне дослідження Гачак-Величко Лілії Андріївни «Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх», подане на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дослідження.

Профілактична діяльність суб'єктів, які здійснюють заходи щодо запобігання правопорушенням серед неповнолітніх є важливим напрямом державної політики у сфері захисту дітей від насильства та інших протиправних дій в Україні.

Необхідно погодитись з автором у тому, що сім'я і держава – важливі суб'єкти захисту неповнолітніх від протиправних дій. Проте, сім'я часто занадто слабка, позбавлена необхідних ресурсів, не здатна приймати рішення у випадках, де правопорушення вкоренилося як соціальний феномен. Натомість держава, навпаки, стоїть між двома дилемами: ширшим застосуванням репресивних заходів і соціальною політикою, що надто дорого обходиться. Необхідно законодавчо закріпити правові та організаційні засади взаємодії всіх суб'єктів профілактики у середовищі неповнолітніх, уберегти їх від протиправних дій, з чітким розмежуванням їхніх повноважень. На жаль, як

показує практика, один співробітник органу Національної поліції часто безсилий перед правопорушеннями, що вчиняють неповнолітні або які вчиняються стосовно них, без узгодженого механізму взаємодії з іншими державними органами і громадськими організаціями.

Отже, актуальність теми рецензованого дисертаційного дослідження, підготовленого Гачак-Величко Л. А. є беззаперечною, адже проблема профілактики правопорушень серед неповнолітніх має загальносуспільне значення, оскільки від її розв'язання залежить насамперед духовний і моральний розвиток суспільства та держави.

Україна є учасницею більшості міжнародних договорів, прийнятих на рівні ООН, а також конвенцій Ради Європи, які відіграють провідну роль у міжнародному захисті прав дитини, недопущенні розповсюдження в дитячому середовищі протиправних діянь. Визнані міжнародні стандарти захисту дітей загалом втілені у національному законодавстві України. Положення національного законодавства свідчать, що державна політика захисту дітей від протиправних дій є одним із пріоритетів державно-правової політики України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Варто зазначити, що проблема, яка піднята в дисертації узгоджується із Загальнодержавною програмою адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженою Законом України №1629-IV від 18.03.2004р., Стратегією сталого розвитку «Україна – 2020», схваленою Указом Президента України від 12.01.2015 р. № 5, Стратегією розвитку наукових досліджень Національної академії правових наук України на 2016–2020 роки, затвердженою загальними зборами Національної академії правових наук України 03.03.2016 р.

Дисертація виконана в межах науково-дослідної роботи кафедри адміністративного та інформаційного права Навчально-наукового інституту права та психології Національного університету «Львівська політехніка»: «Адміністративно-правова доктрина захисту прав та свобод людини і громадянина в умовах європейської інтеграції України» (державний

реєстраційний номер 0121U110638).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Гачак-Величко Л. А. визначається тим, що вони підтверджені певними науковими доказами, емпіричними фактами і є переконливими.

Автор поставила собі за мету вирішити наукове завдання, яке полягає у комплексному, системному аналізі адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх та виробленні на цій основі теоретичних положень і науково обґрунтованих методичних і практичних рекомендацій щодо удосконалення законодавчої основи у цій сфері. Для досягнення поставленої мети, нею було сформовано вирішення певного кола завдань, а саме: проаналізувати наукову основу формування уявлення про профілактику правопорушень серед неповнолітніх; сформувати теоретико-методологічні підходи до дослідження питання адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх; визначити поняття та розкрити зміст профілактики адміністративних правопорушень як складової протидії злочинності; встановити умови та чинники протиправної поведінки неповнолітніх та подати шляхи їх подолання; проаналізувати генезу та сучасний стан розвитку адміністративно-правових норм, що регулюють питання профілактики правопорушень серед неповнолітніх; визначити суб'єктів профілактики правопорушень серед неповнолітніх та з'ясувати їх місце в системі забезпечення прав дитини; здійснити аналіз міжнародних стандартів захисту прав дітей у контексті профілактики правопорушень серед неповнолітніх; охарактеризувати інформаційне середовище та виявити його вплив на протиправну поведінку неповнолітніх; окреслити напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх в контексті сучасних соціальних змін.

Така постановка мети та відповідних завдань вимагала проведення системного аналізу ключових аспектів, що стосуються адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Зміст дисертаційної роботи, характер висновків, до яких прийшла автор та зміст запропонованих нею рекомендацій свідчать, що дисертант зуміла досягти мети, яку поставила перед собою.

Звертає на себе увагу різнобічна апробація результатів наукового дослідження: вони багаторазово доповідалися на авторитетних наукових та науково-практичних конференціях, симпозіумах, семінарах, засіданнях круглих столів; викладаються в навчальному процесі в навчальних закладах при підготовці юридичних кадрів; використовуються у практичній діяльності суб'єктів запобігання правопорушенням серед неповнолітніх, а також у нормотворчій діяльності.

При виконанні дисертаційного дослідження використана значна кількість теоретичних робіт, які мають те чи інше відношення до аналізованої проблематики. Автор широко оперує роботами не лише вітчизняних, а й зарубіжних науковців-адміністративістів, працями з теорії права, інших наукових дисциплін.

Літературні джерела використовуються критично, ведеться аргументована полеміка з науковцями та практиками. Вільне володіння надбаннями наукової думки не лише показує належний рівень вже проведеного дослідження, а й свідчить про високий потенціал автора.

Достатньою є й емпірична база. Задеклароване вивчення матеріалів правозастосовної практики дало підстави для аналізу і репрезентативних висновків.

Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації досягнута шляхом аналізу зібраного теоретичного та емпіричного матеріалу завдяки використанню різноманітних методів наукового пошуку. Належна методологія дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації.

Новизна положень та висновки, які виносяться на захист і заявлені як такі, що становлять наукову новизну є дійсно такими. Дисертація є

комплексним дослідженням основних аспектів адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх, зокрема в контексті євроінтеграційного розвитку держави.

Висуваючи вказану загальну ідею та розглядаючи її окремі аспекти, дисертант сформулював низку особистих висновків, пропозицій та рекомендацій, які теж характеризуються науковою новизною і загалом вирішують важливе теоретичне та практичне завдання.

Зміст дисертації. Дисертація, загалом, є завершеною працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження, складається з анотації, вступу, трьох розділів, які об'єднують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

У контексті дослідження питань, що становили проблематику дисертаційного дослідження, автор аналізує питання визначення поняття «профілактика», та зауважує, що проблема правопорушень, що вчиняються неповнолітніми особами завжди перебувала в центрі уваги науковців, адже вона досить специфічна з огляду на те, що зачіпає долі підростаючого покоління. І саме від того, як вона вирішуватиметься, багато в чому залежать стан і тенденції розвитку правопорушень у майбутньому.

Розглянуті наукові підходи до розуміння поняття та змісту профілактики адміністративних правопорушень як основи протидії злочинності дозволили дисертанту стверджувати, про те, що профілактика правопорушень – це попередження можливої трансформації особи. На думку дисертанта зміст профілактичної діяльності потрібно розглядати у трьох аспектах: 1) попередження правопорушення; 2) запобігання йому; 3) припинення правопорушення. Автор зазначає, що попередження здійснюється тоді, коли ще не було факту посягання на об'єкт адміністративно-правової чи кримінально-правової охорони, тобто не було самого факту вчинення правопорушення. Запобігання правопорушенню – на стадії готування до нього. Припинення правопорушень здійснюється у період вчинення протиправних дій.

Розглядаючи шляхи подолання умов та чинників протиправної поведінки неповнолітніх Гачак-Величко Л. А. слушно зауважує, що правопорушення неповнолітніх протікають по-різному, і вони можуть відрізнятися за ступенем, частотою та серйозністю і включати різні форми. Правопорушення, як і інші соціальні проблеми, мають складне коріння.

Неповнолітній, який є майбутнім країни, повинен мати відповідне оточення та добрі моральні приклади, які роблять його відповідальним і мудрим громадянином країни. Якщо ж він зростає в несприятливому оточенні, він засвоює неправильні норми та цінності, і повернути його на правильний шлях досить важко, а іноді неможливо. Автор аргументовано доводить, що причин правопорушень серед неповнолітніх є багато, існує незліченна кількість причин, з поміж яких виокремлюють три типи: біологічні; соціально-екологічні; фізіологічні та особистісні.

Обґрунтовано дисертант доводить, що наші освітні установи, як і багато інших, мають низку можливостей для проведення профілактичної роботи, зокрема мають великий вплив на формування і розвиток особистості дитини. Але позитивні результати профілактичної діяльності можливі тільки в тісній співпраці школи з суб'єктами профілактики. Основною метою такої співпраці є соціально-психологічний супровід, особистісна і соціальна адаптація дітей і підлітків в процесі навчання в школі. У її структурі автор виділяє три основні напрями: рада профілактики; шкільна служба примирення; просвіта дітей, батьків і педагогів.

Заслуговує на увагу твердження дисертанта про необхідність формування та прийняття Комплексної програми профілактики правопорушень серед неповнолітніх з урахуванням сучасних реалій, зокрема викликів і загроз, пов'язаних з інформаційним середовищем, а також гібридною війною на Сході держави, що спричинилась до значної кількості вимушених переселенців, зокрема й неповнолітніх. Вказані програми, на думку автора, повинні містити положення про ранній виховний рівень профілактики, який повинен визначати не тільки тактичну, а й стратегічну спрямованість дій, тобто мати на меті не

тільки попередження правопорушень як таке, але і формування у підлітків високих моральних ідеалів і переконань. В цьому і полягає нерозривний зв'язок і єдність загального профілактичного процесу з боротьбою проти проявів егоїзму, жорстокості, зневаги до законів, моральних норм з боку деякої частини неповнолітніх осіб.

Цінним для науки адміністративного права є розробка в контексті профілактичної роботи питань інформаційного середовища та виявлення його впливу на протиправну поведінку неповнолітніх. Зокрема, автором, обгрунтовано протиправний потенціал контенту і комунікацій в мережі Інтернет, прогресуючий завдяки таким властивостям, як загальнодоступність, відкритість, затребуваність, децентралізованість та анонімність, що сприяє латентному інформаційно-психологічному впливу на емоційно-поведінковий і когнітивний стан необмеженої кількості користувачів, який формує і змінює соціальні установки, деформуючи правосвідомість і поведінку неповнолітніх. Запропоновано класифікацію основних форм протиправного впливу мережі на неповнолітніх: 1) контентний вплив за допомогою інформації, що становить загрозу або ризик для життя, здоров'я і розвитку неповнолітніх (пропаганда агресії, жорстокості, насильства, екстремізму, наркотичних засобів, сексуальної розбещеності, суїциду тощо); 2) комунікативний вплив в процесі деструктивного міжособистісного спілкування (кібербулінг, кібергрумінг, секстинг, тролінг, флеймінг, кіберсталкінг, схилення до суїциду тощо).

Заслуговує на увагу висновок дисертанта про те, що однією з основних умов підвищення ефективності профілактики правопорушень серед неповнолітніх в системі суб'єктів профілактики є використання психолого-педагогічних підходів (гуманістичного, культурологічного, особистісно-орієнтованого, людиноцентричного та ін.). Для організації змісту цього процесу та управління ним, що включає технології профілактичної роботи, організацію планування виховної діяльності, отримання та застосування повної інформації про самого неповнолітнього, його психологічні властивості, соціальне середовище і найближче його оточення, вкрай необхідним є володіння

учасниками профілактичної роботи на рівні суб'єктів профілактики не лише правовими, але й психолого-педагогічними знаннями, вміннями, навичками.

Натомість, поряд з висвітленням загальнотеоретичних положень в дисертації розглядається значна кількість питань прикладного характеру, які стосуються адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх.

Матеріали дослідження всебічно викладені у 12 публікаціях, серед яких – сім статей опубліковано у наукових фахових виданнях України, одна – у періодичному виданні іноземної держави (Польща), 4 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах Ці праці видані протягом 2011 – 2020 років, що є свідченням того, що розробка проблеми, якій присвячена дисертація, здійснювалася тривалий період. Свідченням належного рівня публікацій Гачак-Величко Л. А. за темою дисертації є те, що вони увійшли в науковий обіг, на них є посилання в монографіях, статтях інших авторів. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження.

Висновки дисертанта щодо значущості її праці для науки і практики видаються правомірними.

Дисертація Гачак-Величко Лілії Андріївни містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, а також забезпечують розв'язання цілої низки практичних питань, що виникають у сфері профілактики правопорушень серед неповнолітніх. Викладені в ній наукові положення заповнюють низку прогалин, які існують в теорії адміністративного права та нормативно-правовій базі, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення правозастосовної діяльності, юридичної освіти.

Відтак, найбільш важливі наукові та практичні результати дослідження адміністративно-правового регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх мають різнопланове значення для юридичної науки та практики і можуть бути використані у правозастосовній діяльності, у навчально-методичній роботі, у науково-дослідній сфері та у нормотворчій діяльності.

Водночас, у рецензованому дисертаційному дослідженні є положення, які

відносяться до категорії дискусійних і потребують додаткового обґрунтування та аргументації, а також ті, що викликають певні заперечення.

1. Хоча автор цілком слушно зауважує факт існування значної кількості суб'єктів профілактики адміністративних правопорушень серед осіб, які не досягли повноліття, а також звертає увагу на те, що прослідковується низька їх взаємодія, зокрема й в силу неналежного адміністративно-правового регулювання їхньої діяльності, натомість в дисертації доволі фрагментарно досліджує цю проблематику. Однак, на нашу думку, це питання є нині ключовим.

2. Варто звернути увагу на те, що висновки до третього розділу носять дещо формальний характер, не повною мірою відображають здобутки дисертанта і тим збіднюють результати, яких дійшов дисертант, зокрема щодо проблем, які виникають у процесі профілактики правопорушень неповнолітніх у шкільному середовищі. Окрім того, підрозділ 3.2 «Інформаційне середовище та його вплив на протиправну поведінку неповнолітніх» містить багато положень, які могли б стати певними узагальнюючими результатами.

3. Розглядаючи питання міжнародних стандартів захисту прав дітей у контексті профілактики правопорушень серед неповнолітніх дисертант наголошує на тому, що досліджувана проблема стосується не лише України. Однак, не було б зайвим, у контексті європейських намірів України звернутися до досвіду провідних європейських держав.

Водночас, більшість висловлених зауважень мають дискусійний характер, потребують додаткових пояснень або аргументації і в значній мірі не впливають на високий рівень положень і висновків дисертаційного дослідження.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної Гачак-Величко Л. А. дослідницької роботи, а здійснений автором

творчий пошук заслуговує на повагу і позитивну підтримку.

Дисертаційні матеріали належним чином оприлюднені та пройшли апробацію в наукових публікаціях і виступах на конференціях. Зміст дисертації відповідає вимогам МОН України та відповідно відображений в авторефераті.

Наведене дозволяє визнати дисертацію «Адміністративно-правове регулювання профілактики правопорушень серед неповнолітніх» завершеним самостійним дослідженням, що відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567.

Автор дисертації – Гачак-Величко Лілія Андріївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –

доцент кафедри права

Львівського національного університету

ветеринарної медицини та біотехнологій

імені С. З. Гжицького,

кандидат юридичних наук, доцент

О. В. Ніканорова

ВІРНО

ПІСЯМНО
Початковий відділ кадрів
Львівського
національного університету
ветеринарної медицини
та біотехнологій
імені С.З.ГЖИЦЬКОГО

